

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії Центральної та Східної Європи і
спеціальних галузей історичної науки

УСНА ІСТОРІЯ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА

Освітня програма 032 Історія і археологія

Спеціальність 032 Історія і археологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Освітній рівень - Магістр

Затверджено на засіданні
кафедри історії Центральної та
Східної Європи і
спеціальних галузей
історичної науки
Протокол № 10 від
27 травня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Усна історія: теорія, методологія, практика
Викладач (-і)	Шологон Лілія Іванівна
Контактний телефон викладача	0342596146
E-mail викладача	liliya.shologon@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.2 Вибіркова навчальна дисципліна
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	середа, 14.00 год. – 16.00 год.

2. Анотація до курсу

Один із найрадикальніших поворотів у історичній науці стався у середині ХХ століття, і це був поворот до Людини – учасника, свідка, суб'єкта Історії. Визнання унікальності і самоцінності людського досвіду означало необхідність інтерв'ювання безпосередніх учасників подій минулого, що відкривало якісно нові можливості для історичних реконструкцій. Це дало поштовх до бурхливого розвитку нової ділянки історичної науки – усної історії. Унікальність дослідження в ділянці усної історії полягає в тому, що дослідник не лише може інтерпретувати певні джерела, але й залучений у процес їх створення. Оскільки сучасна українська історична наука дедалі частіше застосовує модерний інструментарій для дослідження минулого, переорієнтовується Людину, як найважливіший аспект історичного пізнання, студентам-магістрам спеціальності “Історія і археологія” запропоновано для вивчення навчальний курс «Усна історія: теорія, методологія, практика».

3. Мета та цілі курсу

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни – отримати теоретичні та практичні знання щодо накопичення історичних знань за допомогою усних свідчень

Основними завданнями вивчення дисципліни є сформування наукового уявлення про теорію, методологію та практику накопичення історичних знань за допомогою усних свідчень.

Згідно з вимогами освітньої програми магістри повинні:

знати:

- про «усну історію» як новітній метод накопичення джерельного матеріалу ;
- про особливості створення анкет для опитування респондентів;
- про використання усних джерельних свідчень в історичних наукових працях.

вміти:

- адекватно вибирати проблематику, що може бути досліджена за допомогою усних свідчень;
- скласти анкету для опитування респондентів;
- досконало володіти методами критичного аналізу усних джерельних свідчень;
- використовувати усні свідчення при написанні наукових праць.

4. Результати навчання (компетентності)

Компетенції соціально-особистісні:

- здатність вільно оперувати новітніми методами накопичення джерельного матеріалу та адекватно його оцінювати;
- креативність, здатність до системного мислення;
- професіоналізм і толерантність.

Загальнонаукові компетенції:

- базові знання в галузі історичних наукових досліджень;
- розуміння особливостей формування джерельної бази історичних наукових досліджень;
- уявлення про «усну історію» як метод накопичення джерельних свідчень.

Інструментальні компетенції:

- навички вмілого застосування методики «усної історію» в історичних дослідженнях;
- оволодіння методикою джерелознавчої критики інформації, отриманої від респондентів.

Професійні компетенції:

- здатність адекватно вибирати проблематику, що може бути досліджена за допомогою усних свідчень;

- створення анкет для опитування респондентів;
- вміння застосовувати методику «усної історії» при написанні історичних наукових праць.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	14
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3-й семестр	032 Історія і археологія	II курс	

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема1. Історична пам'ять як наукова категорія</p> <p>1.Поняттєве та лексичне поля концепту “пам'ять”.</p> <p>2.Пам'ять як аналітична структура.</p> <p>3.Історія-наука та пам'ять: архетипи взаємодії.</p> <p>4.Історична пам'ять українців.</p> <p>5.Українська історіографія та пам'ять.</p>	лекції 4 год.	Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 566 с.	підготовка конспекту	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	Вересень 2022 р.

<p>Тема 2. Усна історія як традиція та спогад</p> <p>1. Усна історія як традиція. 2. Усна історія як спогад. 3. Усноісторичні дослідження: здобутки зарубіжної історіографії.</p>	лекції 4 год,	Нові підходи до історіописання / за ред. Пітера Берка ; пер. з англ. Київ: Ніка-Центр, 2013. 368 с.	підготовка конспекту	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	вересень 2022 р.
<p>Тема 3. Усна історія: становлення, проблематика та методологічні засади дослідження</p> <p>1. Становлення усної історії як наукової дисципліни. 2. Методологічні засади усноісторичних досліджень.</p>	лекція, 4 год.	<p>1. Томсон А. Чотири зміни парадигм в усній історії // Схід / Захід: іст.-культ. зб. Вип. 11–12 : Усна історія в сучасних соціально-гуманітарних студіях : теорія і практика досліджень. Х., 2008.</p> <p>2. Пастушенко Т. Метод усної історії та усноісторичні дослідження в Україні // Історія України, 2010, № 17–18. С.10–15.</p>	підготовка конспекту	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	жовтень 2022 р.

3.Здобутки сучасної української історіографії.					
<p>Тема 4. Методика інтерв'ювання</p> <p>1.Побудова польового опитування та засоби проведення інтерв'ю.</p> <p>2.Способи підвищення ефективності польових досліджень.</p> <p>3.Особливості проведення авто(біографічного) наративного інтерв'ю. Спроби подолати посттравматичний досвід.</p>	лекції, 4 год..	<p>1.Схід-Захід: історико-культурологічний збірник. Випуск 11–12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень / За редакції Володимира Кравченка та Гелінади Грінченко. Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. 432с.</p> <p>2.Грінченко Г. Г. Усна історія: Методичні рекомендації з організації дослідження: Для студентів і аспірантів. Харків, 2007.</p>	підготовка конспектів	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	жовтень 2022 р.

<p>Тема 5. Усноісторичне опитування. Усні свідчення як джерело з історії України. Етичні та правові засади усного інтерв'ю</p>	<p>семінарські заняття, 14 год.</p>	<p>Комунікативні горизонти усної історії. Матеріали міжнародної наукової конференції (17–18 травня 2013 р.). Переяслав-Хмельницький, 2013. 280 с.</p>	<p>підготовка конспектів</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).</p>	<p>лютий - червень 2022 р.</p>

<p>Загальна система</p>	<p>Семестровий контроль проводиться у формі заліку. Форма і терміни семестрового контролю</p>
-------------------------	---

<p><i>оцінювання курсу</i></p>	<p>визначаються навчальним планом.</p> <p>Для того, щоб одержати залік, студентам необхідно виконати всі види роботи і набрати не менше 50 балів. Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок отриманих на семінарських заняттях за поточний контроль (не більше 50 балів) та якості проведеного усного опитування та його презентації (50 балів максимально).</p> <p>Підсумкова оцінка за поточний контроль – 50 балів</p> <p>оцінка «відмінно» – 50 балів оцінка «добре» – 40 балів оцінка «задовільно» – 25 балів</p> <p>Проведення усного опитування та його презентація – 50 балів</p> <p>оцінка «відмінно» – 50 балів оцінка «добре» – 40 балів оцінка «задовільно» – 25 балів</p>
<p><i>Вимоги до письмової роботи</i></p>	<p>Опитування респондентів є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав цього завдання, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з даної навчальної дисципліни.</p> <p>Обов'язковими складовими індивідуального завдання є: розробка питальника, визначення кола респондентів, проведення інтерв'ю, опрацювання зібраних матеріалів. Результати власного індивідуального дослідження студенти презентують на семінарському занятті. Опитування респондентів студенти проводять за такими темами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Усна історія російсько-української війни. 2. Революція гідності 2013–2014 рр.: усноісторичний вимір. 3. Усні свідчення про помаранчевий майдан 2004–2005 рр. 4. Проголошення незалежності України 1991 р. в історичній пам'яті сучасного українця. 5. Українське село 70–80-х рр. ХХ ст.: господарські реалії, традиційні свята та приватне життя (за матеріалами усних свідчень). 6. Українська інтелігенція і радянські реалії: освіта, фахова реалізація, матеріальний статус (за матеріалами усних свідчень). 7. Жіноцтво Радянської України: освіта, фахова реалізація, приватне життя (за матеріалами усних

	<p>свідчень).</p> <p>8. Студенство радянської України: навчання, дозвілля, працевлаштування (за матеріалами усних свідчень).</p> <p>9. Українська греко-католицька церква у підпілля за матеріалами усних свідчень.</p> <p>10. Повсякденне життя жителів Галичини в період Другої світової війни за матеріалами усних свідчень.</p>
<p><i>Семінарські заняття</i></p>	<p><i>Тема 1 Усна історія як різновид соціогуманітарних студій (4 год.)</i></p> <p>1. Усна історія як метод історичних та конкретно-соціологічних досліджень.</p> <p>2. Інституалізація наукової дисципліни. Школи усної історії у США та Західній Європі.</p> <p>3. Особливості розвитку усної історії на пострадянському просторі.</p> <p>4. Чотири парадигми розвитку усної історії.</p> <p>5. Типологія сучасних підходів до проведення інтерв'ю та їх види.</p> <p>6. Історія повсякдення, мікроісторія, біографічне письмо, соціальна антропологія та їх взаємодія із усною історією.</p> <p>7. Перевага та недоліки усної історії як методу історичних та конкретно-соціологічних досліджень.</p> <p>8. “Справжня історія” versus “усна історія”: протистояння чи співпраця.</p>

Тема 2. Усна історія Другої світової війни крізь призму українського світосприйняття (2 год.)

1. Колоборація і опір у повсякденному сприйнятті мешканців України.
2. Регіональні особливості пам'яті українців про примусову працю у Райху під час Другої світової війни.
3. Українські жінки в лихолітті Другої світової війни.
4. Досвід переселення 1944–1946 рр. у біографічних наративах польських і українських жінок.

Тема 3. Повсякдення та кризові ситуації радянського і перехідного періодів в усноісторичній пам'яті українців (4 год.)

1. Образ представника партійної номенклатури в Українській РСР 1970–1980-х рр.
2. Спорудження Дніпровського каскаду крізь призму особистого життєвого досвіду інженерів-гідробудівників.
3. Студбудзагони в УРСР 1960–1970 рр. (за матеріалами учасників студентського будівельного руху).
4. Радянська повсякденна культура 1970–1980-х рр.
5. Катастрофа на Чорнобильській АЕС в усноісторичній пам'яті українців.

Тема 4. Транскрибування, інтерпретація, зберігання, презентація інтерв'ю (2 год.)

1. Як правильно транскрибувати: паузи, “словник емоцій”, ілюстративні фото, опис обстановки.
2. Словник після інтерв'ю.
3. “Місця замовчування” та їх розкодування. Повтори тем і сюжетів: зберігання їх в транскрибованому тексті.

	4. Текстова презентація усної історії.
	<p>Тема 5. Етичні та правові засади усного інтерв'ю (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Людська етика і проблема травматичних просторів пам'яті. 2. Юридична етика та проблема авторського права. Як отримати дозвіл на публікацію. 3. Варіанти іменної та анонімної публікації. 4. Форми публікації.

<p><i>Умови допуску до підсумкового контролю</i></p>	<p>Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій студентами є обов'язковим.</p> <p>Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.</p> <p>Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через непідготовленість, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру. На семінарських заняттях студенти також виконують різні письмові роботи, які включають в себе перевірку</p>
--	--

	завдань винесених на самостійне опрацювання. У результаті усних відповідей та письмових завдань студент отримує підсумкову оцінку за поточний контроль
--	--

7. Політика курсу

Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.

За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи, визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – середа, 14.00 год. – 16.00 год. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студенту (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

8. Рекомендована література

Основна література

1. Биографический метод в социологии : история, методология и практика / Е.Ю. Мещеркина, В.В. Семенова. Москва, 1994. С. 5–6, 42–51.
2. Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства // Збірник наукових праць за ред. Г.Грінченко, К.Кобченко, О.Кісь. Київ: Арт Книга, 2015. 335 с.
3. Комунікативні горизонти усної історії. Матеріали міжнародної наукової конференції (17–18 травня 2013 р.). Переяслав-Хмельницький, 2013. 280 с.
4. Схід-Захід: історико-культурологічний збірник. Випуск 11–12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень / За редакції Володимира Кравченка та Гелінади Грінченко. Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. 432с.
5. Томсон А. Чотири зміни парадигм в усній історії // Схід / Захід: іст.-культ. зб. Вип. 11–12 : Усна історія в сучасних соціально-гуманітарних студіях : теорія і практика досліджень. Х., 2008.
6. Пастушенко Т. Метод усної історії та усноісторичні дослідження в Україні // Історія України, 2010, № 17–18. С.10–15.
7. Yow V. R. Recording Oral History : a Practical Guide for Social Scientists. Thousand Oaks–London–New Delhi, 1994.

Додаткова

1. Грінченко Г. Усна історія примусу до праці: метод, контексти, тексти. Харків: НТМТ, 2012. 304 с.
2. Лоскутова М.В. Устная история: Методологические рекомендации по проведению исследования. Санкт-Петербург, 2002.
3. Семенова В.В. Качественные методы : введение в гуманистическую социологию. Москва, 1998. С. 87–91.
4. Скокова Л. Біографічні дослідження в соціології : традиція і сучасний досвід. Київ, 2004. С. 31–39.
5. “Прошу вас мене не забувати”: усні історії українських остарбайтерів / Г.Грінченко (гол. ред.), І. Ястреб, О. Стасюк [та ін.]. Харків:

Право, 2009. 208 с.

6. Томпсон П. Голос прошлого. Устная история / Пер. с англ. Москва, 2003. С. 13–122.

Навчально-методична

1. Грінченко Г. Г. Усна історія: Методичні рекомендації з організації дослідження: Для студентів і аспірантів. Харків, 2007.

14. Інформаційні ресурси

1. <http://oralhistory.com.ua> – Українська асоціація усної історії

2. Приклади оформлення бібліографічного опису списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015 // URL : lib.znau.edu.ua

3. Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» // URL: <https://pnu.edu.ua>

Викладач Шологон Л.І.